

משנה לחן שלמה

בס"ד

מתוך שלל אוצרות תורתו ושיעוריו של מרן גאון ישראל

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

פרשת צו שבה"ג תשפ"ז 271

ניתן להאזין לשיעורים של הגאון הינוקא, וכן עדכונים על הנעשה בבית מדרשו, ב"ק הינוקא" 03.550.2228

ליקוטים על פרשת השבוע משולחן תורתו של רבנו שליט"א

פנינים על הפרשה

כולו מצה

והוא מעלת קרבן הפסח שהוא כענין קרבן התודה, כמו שכתב הרא"ש במסכת פסחים (בפ"י סי' ל) שנהגו באשכנז ובצרפת לעשות שלוש מצות לליל הסדר העשויים מעשרון אחד (-עשירית האפה, שהוא גם שיעור עיסה החייבת בחלה), זכר לשלושת מיני המצות הבאים עם התודה בשווה לעשרת חלות החמץ, כי יציאת מצרים הרי היא כהיוצא מבית האסורין המביא תודה עם לחמיה. וכן הביא המרדכי (פסחים, סדר של פסח, רמז תרי"א) מנהג זה, וביאר שעל אף שהיו באות חלות המצה שלושים, זהו למצה לכתחילה, אבל בדיעבד אם עשה מכל מין חלה אחת יצא, כמו שאמר רבי טובי בר קיסנא בשם שמואל במסכת מנחות (בדף ע"ו ע"א) ונדרים (בדף י"ב ע"ב). וכן הביאו מנהג זה האור זרוע (ח"ב, הלכות פסחים סי' רנב) והסמ"ג (עשה, מא) וההגהות מימוניות (חמץ ומצה פ"ח ה"ו, אות ו) והמהר"ל (במנהגיו, סדר ההגדה), וכן פסק הטור (באו"ח סי' תעה) והביאו הרמ"א בהגהותיו (באו"ח סי' תעה סעיף ז). וביאר רבי שאול מאמסטרדם בספר בנין אריאל (דרוש לפסח, הגדה של פסח, דף קכ"ע"ב) שהוא מה ששואל הבן לליל הסדר 'שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה', ששואל הוא מדוע הלילה הזה, שאוכלים אנו גם כן זכר ללחמי תודה, איננו אוכלים חמץ ומצה יחדיו כדרך מצוות אכילת לחמי התודה, ומשיב לו האב כהלכה שאי אפשר לנו כעת לאכול חמץ, מאחר שאסרה אותו התורה בפסח.

הוא יצא ממצרים

ובספר צפנת פענח שם (בד"ה 'הא לחמא עניא') כתב רבי יוסף גיקטיליא שמה שאסרה עליו התורה החמץ בפסח הוא מפני שאנו אז במדרגת צדיקים גמורים ללא יצר הרע, וכענין הנאמר לעתיד לבוא 'הסירותי לב האבן מבשרכם', ונוהגים אנו לפניו יתברך שמו כבטוחים בו שיטהרנו לגמרי מעוונותינו ללא כל רושם, ולכן איננו מביאים החמץ עם התודה. כי ענין החמץ הוא לעכב בעדנו מעט מהשגת אור אלהותו יתברך שמו, בכדי שנהיה יכולים להשיגו ולהרגישו בגופינו, אבל ביציאת מצרים שמטרתה להביאנו על הר סיני ולקבל התורה, יש לנו להיות זכים ומזוכים בעבור זה ככלאכי השרת, שהוא ענין אכילת המן הנקרא "לחם אבירים" (תהלים עה, כה), שהוא לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו (יומא ע"ב), והוא גם מעלת אכילת המצה שהיא קרובה לאכילת המן, שאין נאחז בה מהגשמיות שכנגד החמץ והשאר, וכל זה בכדי לבשרנו על הטובות שיעשה עימנו הקב"ה בגאולה השלמה שיטהרנו מכל רושם של חטא ועוון. וכעין כל דברי הצפנת פענח כתב גם המהר"ל בדרשת שבת הגדול (ענין כב-כה) בהרחבה.

וכתב החתם סופר בדרשותיו (בח"ב דרוש לשבה"ג תקפת, דף רמז ע"א, ובדרוש לשבה"ג תקצו, דף רמז ע"א) שהוא מה שמשיבים אנו לשאלת הבן בהגדה ש'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', היינו שבכל שנה צריך האדם להתקדש יותר ויותר עד שתחשב מדרגתו לשעבר כענין מצרים לעומת מדרגתו עכשיו שהיא כענין שנגאל ויצא כבר ממצרים, ובזה יהיה קרבן פסחו כענין שלמי מילואים שהביאו אהרן ובניו כאשר נכנסו ונתעלו ממדרגת כל ישראל אל מדרגת קדושת הכהונה, ואמרו במשנה מנחות (ז, ב) שהיו לחמי שלמי המילואים עשויות כשלושת מיני המצה שבתודה, חלות ורקיקים ורבוכה, ולכן אוכלים אנו כעת לביל הסדר רק מצה, כנגד שלמי המילואים.

ד' צריכים להודות

והקריב על זבח התודה חלות מצות... על חלת לחם חמץ (י, יב-ג). כתב רש"י (י, ב) שקרבן תודה מביא מי שיש לו להודות על נס שנעשה לו, וכגון יורדי הים והולכי מדברות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שצריכים הם להודות, כנאמר בהם בתהלים (קז, כא-כב) "ודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם, ויזבחו זבחי תודה". וצריך הוא להביא עם הקרבן ארבעה מיני לחם, ומכל מין עשר חלות, והם שלושה מיני מצה, חלות רקיקין ורבוכה, ועליהם חלות לחם חמץ, ושיעור עשרת לחמי החמץ יחדיו הוא אפה, ובשווה לשיעור שלושים לחמי המצה שגם הם עולים יחדיו לשיעור אפה, כמו שאמרו במשנה מנחות (ז, א).

שאור שבעיסה

ונתן הספורנו (ז, יא) טעם למה שציותה התורה להביא לחם חמץ עם התודה, מפני שסיבת הסכנה אשר עליה באה כעת ההודאה בהצלה ממנה, הוא שאור שבעיסה שהוא היצר הרע (ברכות ז' ע"א), ומכל מקום ציותה התורה שְׁמִינֵי המצות יהיו רבות עליו במספר לחמיהם. והוא כמו שביאר רבי יוסף גיקטיליא בספר צפנת פענח על הגדה של פסח (ד"ה 'הא לחמא עניא') מה שאמרו רבי פנחס ורבי לוי ורבי יוחנן בשם רבי מנחם דגליא בתנחומא (אמור, יד) ובויקרא רבה (ט, ז; כז, יב) שעל אף שכל הקרבנות בטלים לעתיד לבוא, עם כל זה קרבן תודה אינו בטל, שהנה לא רק העובר על איסור 'לא תעשה' במזיד או בשוגג נקרא 'חוטא', אלא אף האנוס בדבר נקרא 'חוטא', ואפילו שאנוס רחמנא פטריה' (-מי שעבר על איסור תורה מתוך אוסון, אין הקב"ה מחייבו על כך בדין), כמו שאמרו במסכת נדרים (דף כז ע"א) ובבא קמא (דף כח ע"ב) ועבודה זרה (דף נד ע"א), שאמנם פטור הוא מכרת או מן העונש הראוי לאותו העבירה, אבל עדיין אינו נמלט משם 'חוטא', מפני שאם לא שראוי היה לעבירה לא היה ה' מגלגל עוון זה על ידו, וכפי שאמר בן עזאי במסכת אבות (ז, ב) שעבירה גוררת עבירה, כי אם צדיק היה שומרים היו עליו משמים שלא יבוא לידי עבירה, כנאמר במשלי (יב, כא) "לא יאונה לצדיק כל און". ולכן צריך אדם לאחוז תמיד במדרגת התשובה ולהתודות לפני הקב"ה אפילו על רושם עוון שיש בידו ולא עזבו לגמרי, וכמו שאמר דוד המלך בתהלים (נא, ה) "כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד", וכן נאמר בירמיה (לא, יז-יח) "השיבני ואשובה כי אתה ה' אלהי, כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הַיְדָעִי ספקתי על ירך בושתי וגם נכלמתי כי נשאתי חרפת נעורי", ובזה מוחל השי"ת עווננו, כנאמר במשלי (כה, יג) "ומודה ועוזב ירוחם", והוא מטרהו מכל רושם של חטא ופשע. והוא טעם שציותה התורה להביא חמץ עם התודה, בכדי שיתן ליבו לשוב ולהיטהר מכל רושם עוון הנשאר בידו אפילו בדק מן הדק. ולעתיד לבוא הבטיח הקב"ה לישראל "ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר" (יחזקאל לו, כו), שיתבטל השאור שבעיסה ויעקר מעולם, ולכן יהיו אז הקרבנות כולם בטלים, ומאחר לא יהיה אף יצר הרע לא יעשה על מה לכפר בקרבנות, אבל קרבן תודה הבא לטהרנו מרושם וזכרון העוונות שעשינו מאז, לא יתבטל, כי נהיה נכלמים ומתביישים היאך היינו מכעיסים מאז את בוראנו יתברך שמו ונבוא לכפר על זה בקרבן התודה.

רבנו תם
20:17

צאת שבת
19:31

כניסת שבת
18:28

זמני שבת
ירושלים: 18:28
בני ברק: 18:38
חיפה: 18:39
באר שבע: 18:39

לפניות והקדשות

מוקד טלפוני 03-3765444
זמין בימים א'-ה' בין השעות 9:00-20:00
דוא"ל: contact@hayanuka.com
לקבלת הגליון במייל: gilyonot@hayanuka.com
ד' להועיל: בנק מזרחי טפחות | סניף 417 | מס' חשבון: 521025

זאלה יעמוד על הברכה

לעילוי נשמת
גאולה בת דינה, דוד בן חנה,
ראו דוד דרור בן רונית,
רוזט שושנה בת אסתר,
נחמן חוטה בן נעומי.
לרפואת: דוד בן שרה.

תורת שלמה

מאמרים משיעורי הענפים
של רבנו שליט"א

"מי זאת עולה מן המדבר" (שה"ש ג, ו)

חלק ב'

משיעורים יום ה' י"ב תמוז תשע"א ויום ב' כ"ה ניסן תשע"ט

א

וגדלות הדעת, ואז שתיית ארבעת כוסות היין בליל הסדר הוא מצד המוחין דגדלות ועולם החירות, שהוא שתיה עם סדר כפי שהורונו חכמים, שני כוסות לפני ברכת המזון ושני כוסות לאחר ברכת המזון, כל כוס כענינו והלכתו, ובא הדבר ללמדנו שיש לנו לדרוש ולחפש אחר החכמים שיראו לנו הסדר והדרך הנכון, שהיא דעת שתולכנו לעמוד לפני ה' ב"ה כראוי וכנכון, והיא כענין מדרגת הכהונה האחוזה במידת הזהירות והזריזות, וכמורגל בדברי חז"ל בש"ס שהכתנים זריזים וההרים הם שלא לבוא לידי טעות (וכנן בשבת דף כ ע"א, ועוד), שבפסח עולים ונתעלים כל ישראל למדרגת הכהונה והזריזות, שהוא ענין הזהירות מהחמץ הנאסר לנו מחצות יום ערב פסח בעת הקרבת הפסח.

ובשלושים הימים שבין פורים לפסח מכינים אנו עצמנו לימי הפסח מתוך ההתחדשות בדרך החיפוש והתשובה, כי נשפע ומאיר אז בעולם סוד הקו ירוק המחדש את הבריאה בלבושים של פריחה והתחדשות להמשיך הלבבות לבוא מחדש לפני ה' ב"ה בדרך אמת ונכון, שעל אף שרואה אדם שזוכה הוא לעסוק הרבה בתורה ומעשים טובים, עם כל זה מתעורר ליבו לשוב מחדש לדרוש ולחפש אחר אמיתת רצון הבורא ב"ה במטרת ותכלית עולמו, שהוא דרך מחיית עמלק, כי כאשר אין מתחדש האדם בדרישה ובחיפוש אחר דרך הברוא ב"ה, מתוך שסובר וחושב שכבר השיג ויודע הוא מדרך ה' ב"ה, בזה נרפים ידיו מעסק התורה, ונותן מקום לעמלק ולערב רב לקלקל דעתו ולהרחיקו מדרך האמונה באמת ומהקרבה לבורא ב"ה בדרך הנכון, ועל כך אמרה אסתר למרדכי בעת שנודעה מצרת המן "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלוש ימים לילה ויום" (אסתר ד, טו), ואמרו באסתר רבה (ה, ט) ששלושה ימים אלו היו י"ג י"ד וט"ו בניסן, ועל זה אמרה להם 'ואל תאכלו ואל תשתו', שציותה להם בהוראת שעה לבטל מצוות אכילת מצה בליל הסדר ושתיית הארבעה כוסות, מפני שאם יכלו ישראל בגזירת המן חלילה הרי שלא יהיה מי שיקיים את מצות הפסח, והיה הדבר בכדי שישובו ישראל לדרוש ולחפש אחר ה' ב"ה מחדש בדרך אמת, שרמזה להם אסתר שעל אף שכשרים הם ועוסקים בתורה ובדרך ה' בדקדוק ההלכה, עם כל זה שכחו את דרך החיפוש והדרישה אחר דרך ה' ב"ה הנשפע בימי הפסח, כי אין עסק תורתם במדרגה שתגלה את הקו ירוק, שהוא אור של רחמים גדולים שיכול לפדותם ולהצילם, ולכך צריכים הם להתחדש בחיפוש אחרי אמיתת מציאות הבורא ב"ה בעסק התורה. ולזה ביטלה להם לפי שעה את מצוות הפסח וגילתה והוציאה להם אז את שפע הארת ימי הפורים, בכדי שמתוך גילוי אור הפורים יבואו מחדש לגלות את אור ימי הפסח, ששתי גאולות המשלימות זו לזו הם, ונצרכים שניהם בכדי לבוא לגאולה שלמה, וכענין שאמרו במשנה מגילה (א, ט) שבשנה מעוברת קובעים אנו את ימי הפורים באדר השני הסמוך לניסן, ואמר רבי טבי במסכת מגילה (בדף ו ע"ב) וכן אמרו בירושלמי מגילה (פ"א ה"ה) שהוא בכדי לסמוך גאולת פורים לגאולת פסח.

ג

וכאשר מתחדש האדם בדרישה ובחיפוש אחר רצון ה' ב"ה ובדרך לבוא ולעמוד לפניו יתברך שמו, בזה מגלה הוא מלכות ה' ב"ה בעליונים ובתחתונים, שמשלים הוא כסא הקב"ה למטה ולמעלה, ומקרב הגאולה, כי מתוך שדורש ומחפש הוא אחר גילוי אור ה' ב"ה הנגלה בנשמות ישראל, וכענין גאולת פורים, מייחד ומגלה בזה את שם הוי"ה ב"ה בעולמות התחתונים שנסתרת שם אמיתת מציאות ה' ב"ה, והוא ענין גילוי המלכות שכנגד האות ה' אחרונה שבשם הוי"ה ב"ה, וכנגד מדרגת אסתר שנאמר בה (אסתר ה, א) "ותלבש אסתר מלכות" לרמז שענינה הוא מידת מלכותו יתברך שמו המסתתרת בתחתונים, ומתוך שדורש ומחפש הדרך לעבוד לה' ב"ה בדרך אמת כראוי ולעמוד סמוך לפניו יתברך שמו, מייחד ומגלה הוא בזה את מלכותו בעולמות העליונים, שהוא כנגד האות ה' הראשונה שבשם הוי"ה ב"ה, שהוא ענין גאולה מצרים הנמשכת מצד השגת מדרגת שער הנו"ן שכנגד מדרגת הבינה עילאה, כמו שאמר רשב"י בזוהר יתרו (בדף פ"א ע"ב).

וגאולת מצרים נשלמה ביום החמישיים ליציאת מצרים בחג השבועות, שאז הביא וקירב משה רבנו את כל ישראל לבוא ולעמוד לפני ה' ב"ה על הר סיני ולקבל התורה, שהוא גילוי כבוד ה' ב"ה בעליונים. שהרי בתחילה טענו המלאכים להקב"ה "תנה הודך על השמים" (תהלים ה, ב) ועכבו בעד משה מלהוריד התורה לתחתונים, כמו שאמרו במסכת שבת (בדף פ"א ע"ב), אבל משה השיבם שבכדי לגלות מלכות ה' בעליונים יש לסמוך גאולה לגאולה, שיש לגלות תחילה את אמיתת מציאות ה' בתחתונים, וכענין גאולת פורים, ולזה מוכרח להוריד התורה לתחתונים דוקא, שהרי למלאכים אין יצר הרע שיסתיר מהם את החיפוש אחר אור ה' ב"ה, ומאחר שדוקא ישראל הם שיכולים לסמוך גאולה לגאולה ולחפש את אור ה' ב"ה הנגלה בנשמותיהם, לכך הם דוקא שצריכים לקבל התורה.

ולכן בגזירת המן התאחדו משה ומרדכי בסיוע אליהו הנביא להתפלל לפני ה' ב"ה לבטל הגזירה, משה מלמעלה ומרדכי מלמטה, כמו שאמרו

תחילת יציאת מצרים היא מציאת אור ה' ב"ה, שכאשר ראו אז בני ישראל בחוש שהוא השולט בשמים ובארץ כרצונו, והכל בכדי להאיר האור הטמון בכל אחד ואחד מזרע ישראל עם קודש, שהוא הוא גילוי אור האלהות בעולם, והוא התגלות כבוד מלכותו יתברך שמו, בזה החלו להיגאל מטומאת וזוהמת מצרים. אבל בזה עדיין לא זכו לדעת אמת, ועדיין לא ראוים היו לצאת בפועל ממצרים, ורק כאשר האמינו למשה שהודיעם שחייבים הם לצאת ממצרים, קנו בזה הדעת, ומצאו הדרך כיצד ללכת בפועל אחר ה' ב"ה, וכיצד לצאת ממצרים. ומציאת הדרך כיצד ללכת אחרי ה' ב"ה היא עיקר ענין מציאת תכלית ומטרת האדם בעולם, שכל עוד אין האדם יודע כיצד יכול הוא לעמוד לפני ה' ב"ה וכיצד ללכת אחריו, אין זה נחשב עדיין שמצא התכלית והמטרה לשמה ירדה נשמתו לעולם ולשמה בחר ה' ב"ה בישראל לעם סגולתו, ומציאה זו היא כנגד ענין גאולת מצרים, והיא עיקר ענין הגאולה השלמה לעתיד לבוא, שיעמדו ישראל קרובים וסמוכים לאור אלהותו יתברך שמו, ויזכו למדרגת הכהונה, אבל מציאת אור ה' ב"ה הנגלה בנשמות ישראל הוא תחילת דרך הגאולה, וכענין גאולת פורים שלא היתה גאולה שלמה, והיא כענין מדרגת הנבואה לה יזכו ישראל לעתיד לבוא.

ומפני שעיקר גאולת מצרים ושלמותה היא קנין הדעת לה זכו ישראל כאשר הלכו בנאמנות אחר משה, לכך אין מוזכר שמו של משה בהגדה של פסח, על אף שהרבתה התורה להזכירו שוב ושוב בכל פרשיות יציאת מצרים, בכדי ללמדנו שמטרת משה היתה להיות מנהיג לישראל להורות להם הדרך לעמוד סמוכים וקרובים לה' ב"ה ולהיות משתתפים וכהנים עבור גילוי אור אלהותו יתברך שמו בעולם, וכמו שאמר להם הקב"ה על הר סיני "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות י"ט, ו), ולכך מכל שמותיו של משה בחר ה' ב"ה בשם 'משה' בו הוא קרא לו במעמד הסנה, כמו שאמרו במסכת כלה רבתי (ג, כג), ששם זה הוא אותיות 'השם', ללמד שכל ענינו של משה הוא **לבטל שמו** כאין ממש כלפי השם ב"ה, ולהיות לדעת בלבד לישראל, ואין הוא כגוף העומד לעצמו וכממוצע בינם לאור אלהותו יתברך שמו חלילה, אלא כל מהותו הוא 'דעת' אמת לידע הדרך כיצד ללכת אחר ה' ב"ה, וכמו שאמר רשב"י בזוהר פקודי (בדף רכ"א ע"א) ששם הוא סוד הדעת, וכמובא בדברי רבנו האר"י בשער הפסוקים (פ' שמות).

ומה שנעלם שמו של משה מההגדה בא ללמדנו שאם מחפש אדם את משה בהגדה מתוך שמחפש הוא הדעת והדרך כיצד לעמוד לפני ה' ב"ה, שבעבור זה הוא דורש ומחפש אחר המנהיג שיפנה אותו לה' ב"ה, בזה ידע שמחפש הוא אחרי ה' ב"ה באמת וכראוי, אבל אם מחפש הוא מנהיג שיהיה לו כגוף ומציאות העומד לעצמו, הרי זה כעבודה זרה, וכפי שהטעו הערב את ישראל בענין משה עד שאמרו לאהרן "קום עשה לנו אלהים כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו" (שמות ל"ב, א), שסברו בדעתם הקלוקלת ששמה עצמו הוא כאמצעי ומטרה, ובוהו הטעו כולם אחר העגל, כי העושה מציאות מהחכם כאילו הוא מטרה בפני עצמו, הרי הוא כעובד עבודה זרה וכעושה עגל מסכה חלילה.

ב

וכפי שבפורים ניצולו ונגאלו ישראל מגזירת הכליה, ובפסח נפדו ונגאלו ויצאו לחירותם, כך יכול כל אדם להוושע ולצאת מגלות לגאולה על ידי מדרגות אלו של גאולת פורים וגאולת פסח, שמתוך החיפוש והרצון למצוא את אור ה' ב"ה ואת הדרך הנכונה לילך אחריו, יוצא האדם מגלות לגאולה ומחושך לאור ובא לכדי לידה והתחדשות. כי גאולה היא התחדשות, וזהו ענין פורים ופסח שהם זמן של התחדשות ולידה, שנשפע ומאיר בהם סוד קו ירוק המבואר בדברי רבנו האר"י בשער הכוונות (דרוש ר"ה ו), שהוא אור מקיף הנמשך משם אה"ה והוא ממשך התחדשות בכל שעה, והיא ענין אסתר שהיתה ירקרוקת כמו שאמר רבי יהושע בן קרחה במסכת מגילה (בדף י"ג ע"א), שהיא כנגד קו ירוק זה, אמנם נקרא שמה 'אסתר' על שם ההסתרה, כמו שדרש בה רב מתנה במסכת חולין (בדף קל"ט ע"א) מה שנאמר (דברים לא, יח) "ואנכי הסתר אסתיר", והוא מפני שבימי הפורים נסתר אור ההתחדשות זה, שלוו נצרכים אנו אז לאור המגילה הנקראת 'מגילת אסתר' על שם שמטרתה גלולת אז הסתר, כמובא בדברי רבנו האר"י בשער הכוונות (דרוש הפסח א, א), אבל בפסח הוא גילוי של אור ההתחדשות, שאז מתחדשת כל הבריאה בפני ירוק, שהוא עולם החירות והגאולה, והוא ענין גדלות המוחין גילוי השגת הדעת.

ולכן הן פורים הן בליל הסדר שותים אנו יין, אלא שבשתיית היין בפורים יוצאים אנו מתענית וקטנות הדעת לידי התחדשות וגדלות הדעת מתוך הדרישה והחיפוש אחר אור ה' ב"ה הנגלה בכל אחד מישראל, שאין הדבר בר השגה בתפיסת הדעת, וכענין שאמר רבא במסכת מגילה (בדף ז ע"ב) שחייב אינו לבסומי בפורי'א עד דלא ידע, שהוא עד שירצה ויחפש את ה' ב"ה באופן שאינו יודע שאינו מוצא, ורומז הדבר להשגת הנבואה שהיא בדרך הסתר, וכמדרגת שמחת פורים. אמנם לאחר מכן בפסח עולים ומתעלים אנו בדרך השגת הדעת ונגאלים בשנית, שנפדים אנו מכל המצרים ויוצאים אנו מכל דרך קטנות הדעת ובאים לחירות

באסתר רבה (ו, יז), כי מרדכי הוא מצד מדרגת ימי הפורים וגילוי מציאות הבורא ב"ה במדרגות הנמוכות, ומשה הוא מצד מדרגת ימי הפסח וגילוי מלכותו יתברך שמו בעליונים, ובכדי לבטל הגזירה צריך להשלים כסא ה' ב"ה ולייחד ולגלות מלכותו בעליונים ובתחתונים. והוא ענין מה שקבלו ישראל התורה ביראה במתן תורה בהר סיני, ושוב קבלוה מאהבה בזכות ימי הפורים, כמו שאמרו שם במסכת שבת (בדף פה ע"א), כי מדרגת ימי הפורים היא מצד מידת היראה וכנגד המלכות, ומדרגת ימי הפסח היא מצד מידת האהבה וכנגד הבינה עילאה, ומכאן היראה שנספעה לישראל בימי מרדכי ואסתר מתוך שדרשו וחפשו מחדש אחר אור ה' ב"ה, יכולים היו לקבל התורה שוב מאהבה. כי דוקא כאשר משמר האדם את ענין הדרשה והחיפוש אחר אור ה' ב"ה בעסק התורה, יכול הוא מתוך כך להרגיש קשר ואהבה לתורה ולא יהיו ידיו נרפים בלימוד התורה, כי מתוך לימוד כזה בודאי ימצא את ה' ב"ה בתורה, וכענין שפתח ואמר הקב"ה לישראל במתן תורה "אנכי ה' אלהיך" (שמות כ, ב), ש'אנכי' הוא ראשי תיבות 'אנא נפשית כתבית יהבית', כמו שאמרו שם במסכת שבת (בדף קה ע"א), ללמדנו שמתוך עסק התורה יכול כל אחד ואחד מישראל לידע מהקב"ה כפי ערכו ומדרגתו, וכענין שאמר אז הקב"ה אנכי ה' אלהיך' בלשון יחיד.

ד

ולכן בגאולת מצרים לקח הקב"ה את ישראל תיכף למדבר, בכדי שלא יהיה דבר שיסיח דעתם מהדרשה והחיפוש אחריו יתברך שמו, ויבואו לגלות מלכותו בעליונים והתחתונים במעמד קבלת התורה על סיני ביום החמישים. והוא שדרש רשב"י בתיקוני הזוהר (תיקון לו, דף עז ע"א) מה שכתוב בשיר השירים (ג, א) על גאולת מצרים "מי זאת עולה מן המדבר" שהמדרגה הנקראת 'מ' העולה חמישים, שהיא מדרגת הבינה עילאה שכנגד מדרגת שער החמישים, ב'זאת' היא עולה, היינו במדרגת המלכות שהיא גילוי כבוד ה' ב"ה בתחתונים, וכאשר היא 'עולה' למעלה נעשית היא כסא למלך העליון ב"ה, שנשלם בזה כסא ה' ב"ה, והוא שלמות מחיית עמלק. וסיים ואמר רשב"י, שהוא ענין תיבת 'אנכי' בה פתח הקב"ה במתן תורה, העולה כמנין 'כסא', כי כאשר מתחברים המלכות העליונה והתחתונה יחדיו, נאמר בהם 'אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'. היינו שבזה יבוא כל אחד ואחד מישראל למצוא בתוכו ונפשו את ה' ב"ה מתוך עסק התורה, וכענין 'אנכי ה' אלהיך' הנאמר בלשון יחיד, ויושלם כסא ה' ב"ה, ונהיה ראויים לגאולה השלמה. שמתוך הדרשה והחיפוש של כל אחד ואחד מישראל אחר ה' ב"ה, בזה לבד נהיה יכולים להגאל על אף שעדיין לא מצאנוהו כראוי, כי מתוך שנוצרה אותו יתברך שמו למלך עליו, בזה לבד יתאחדו ויתחברו מלכותו הנגלית בתחתונים עם מלכותו שבעליונים, ויהיה כסא ה' שלם ותתגלה מלכותו בגאולה השלמה. כי הקב"ה בודאי חפץ ורוצה מאד להתגלות לישראל בגאולה השלמה, אלא שהוא עניו, ודרך העניו שמצפה הוא שירצו אותו ויזמינוהו לבוא, וכל עוד אין מזמינים אותו אינו בא, לרוב ענותנותו, ולכך די בזה שירצו בו יתברך שמו שיבוא ויתגלה, בכדי לזכות לזה בפועל במהרה.

והוא ענין מדרגת גאולת פורים שהיא כענין גאולה פרטית, ומדרגת גאולת פסח שהיא כענין גאולה כללית, שכאשר מבין אדם שיש אל גדול ונורא שצריך להתקרב וללכת לפניו, הרי זה כגאולה פרטית, וכענין גאולת פורים, שבזה שוב אינו רוצה לילך אחר תאוות ודרך העולם, והוא נמשך ומשתוקק אחר ההתקרבות והדבקות בה' ב"ה לצורך ישועת עצמו, ומתוך כך הולכת ונשלמת יותר השגת דעתו להבין ולידע שיש לו למצוא הדרך להתקרב לה' ב"ה עבור גילוי מלכותו יתברך שמו, והרי זה מצד הגאולה הכללית, וכענין גאולת פסח, כי הוא חיפוש וגילוי אחר הדרך שתהיה בה התקרבות כלל ישראל לה' ב"ה, שיבואו כולם לרצות את הקב"ה ולילך אחריו. והוא מה שאמרו במסכת ראש השנה (בדף יא ע"א) שבניסן נגאלו ישראל ממצרים ובניסן עתידים הם להגאל, שכאשר יבואו ישראל למדרגת גאולת פסח שבימי ניסן, שהוא אור הגאולה הכללית, שתהיה השגת דעתם למצוא הדרך להתקרב לבורא ב"ה עבור גילוי כבוד מלכותו יתברך שמו, שיהיה רצון כל אחד מישראל בעסק לימוד תורתו בלימודו שיזכה כל ישראל לרצות את הקב"ה, בזה עתידים ישראל להגאל.

ה

והסימן שיודע האדם שהוא בדרך אמת ובמדרגת החיפוש הנכונה, הן מצד מדרגת גאולת פורים הן מצד מדרגת גאולת פסח, הוא כאשר יש בו מדרגה של שפלות והכרת הטוב, שהוא השגת סגולת המועדים של פורים ופסח. כי מטרת ותכלית גאולות אלו הוא שיתגלה האור הטמון בכל אחד מישראל, ויצאו האוצרות החבויים בו, ולכן צריך תחילה שיכיר וידע את מקומו ומדרגתו באמת, שהיא מידת השפלות, שיהיה כענין המצה שיש בה רק את המים והקמח שנתנו בה, ולא נוסף

בה ממה שלא נתנו בה, שהוא כענין תפיחת העיסה המרמזת למידת הגאות, ובעבור זה יש לאדם לשבר תחילה גאוותו, בכדי לצאת מכלל חמץ ולהיכנס לכלל מצה, והוא כל ענין הצמצום והדין שיש לפני היציאה ממצרים, שהוא כל דקדוקי הדינים בביטול החמץ והזוהרות ממנו, שהכל בכדי להביא האדם לידי ההכנעה ושפלות, עד שידע שבכדי להנצל באמת ממשוהו חמץ ומהגאות צריך הוא להסיר כל שמץ וצד גאות שבקרבו, ועל הכל צריך הוא תפילה והשגחה ושמירה מאת השי"ת שלא יבוא לידי גאות. ולכן הסימן אם התקרב האדם באמת אצל משה רבינו מהימנא, שהוא שלמות מדרגת השפלות והענוה וכענין המצה, הוא אם רואה שנעשה שפל ונכנע יותר ויותר, שבזה ידע שיוצא הוא מכלל חמץ ובא לכלל מצה, כי כאשר נשברת גאוותו, שהיא שורש החטא והחמץ הנרמזים בסוד האות ח', נשברת האות ח' שבתיבת 'חמץ' ונעשית כהאות ה' שבתיבת 'מצה', כמו שאמר רשב"י בזה פנחס (בדף רנב ע"א).

ועיקר הוא הדבר הוא שיכיר וידע מהמעלה הגדולה מאד מאד שהוא קיבל מתוך ההתקרבות לצדיקים, שהיא מדרגת השפלות הנשפעת לו מהם, שהיא מדרגה גדולה ועצומה מאד שאין לה ערך ויקר. שהרי אין עצה ומזימה כנגד הגאות, וגם אחר עבודה של עשרות שנים נשאר באדם סיגים קשים מאד מן הגאות ונסות הרוח וכפיות טובה, אמנם כאשר הוא בא בהכנעה לפני הצדיקים, גם אם מדרגתו נמוכה מאד, שכמעט ודומה הוא למצריים בעוצם ריחוקו מהשי"ת, הנה מתוך שהוא מתקרב ובא אצל הצדיקים זוכה גם הוא למדרגת השפלות ונעשה כענין ה'מצה', כי יש בכח הצדיק לשבר אצלו את האות ח' שמצד הגאות וה'חמץ' שתהיה כענין האות ה' שמצד ה'מצה' והשפלות, ובה מתבטלת מהאדם המידה הרעה של הכפיות טובה והגמול הרע, כי מקבל הוא דעת אמת להבין את מתנת השפלות וה'מצה' לעומת עוצם הקלקול והחורבן שבגאות ו'חמץ', ואת היוקר והערך הגדול של מי שזכה במצרים להתקרב אל משה ולילך אחריו בנאמנות, שבזה זכה סוף דבר לצאת ממצרים, שמתוך שהיה בו הכרת הטוב למשה והיה דבק בו בנאמנות, ולא עשה עם משה 'מסה ומריבה' (שמות יז, ז), שתרגומו 'מצותא', שהוא סוד תיקון המצה כמו שאמר רשב"י שם בזה פנחס (בדף רנא ע"ב), בזה זכה למדרגת השפלות והיה ראוי סוף דבר לגאולה.

ו

ומתוך מדרגת גאולת פורים ומדרגת גאולת פסח נעשה האדם כולו קודש לה' ב"ה, וכענין שאמר הקב"ה לישראל במתן תורה 'ואתם תהיה לי ממלכת כהנים וגוי קדוש', שאמר להם בזה הקב"ה שהמלכות והשררה שלכם יהיה לי לשמי, כמו שכתב השל"ה (בפ' יתרו, דרך חיים לה), וכענין שדרשו בשיר השירים רבה (ג, א) מה שאמר הקב"ה לישראל "הייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי" (ויקרא כ, כו), שהבדלתי אתכם מהאומות בכדי שתהיו לי לשמי לעולם. שמתוך החיפוש שמצד מדרגת גאולת פורים נעשה האדם של השי"ת, ומתוך החיפוש שמצד מדרגת גאולת פסח מבין הוא כיצד האדם להיות כולו של ה' ב"ה, שהוא עבודה עבור כבוד שמו יתברך ולמען גילוי מלכותו. כי מקבל אז האדם הדרך ממש רביעא מהימנא לבוא אל המטרה והתכלית בגילוי מלכות ה' ב"ה, ונעשה הוא 'לי' כנגד מדרגת גאולת פורים, ו'לשמי' כנגד מדרגת גאולת פסח, ובה מתקן החמץ והמצה, שמאחר שתיקן את הגאות והחמץ אין בו מן הכפיות טובה והמריבה שהיא 'מצותא', ובה הוא כמקריב לפניו יתברך שמו קרבן תודה, שהם ארבעים לחמים, 'ל' חמץ ו' מצה, שיחדיו הם אותיות 'לי' כמו שאמר הרביעא מהימנא בזה קורח (בדף קעט ע"א), והוא הנרמז בתיבות 'לי לשמי' העולים כמנין 'תודה' (עם ד' האותיות והכולל).

ולכן מדרגת הקרבן תודה לא תתבטל לעתיד לבוא, כמו שאמרו בתנחומא (אמור, יז) ובויקרא רבה (ט, ז; כז, יב), כי היא עיקר דרך הגאולה שיבוא האדם להיות קודש לה', וכענין 'לי לשמי'. שהנה יכולים בני אדם לסבור ולחשוב שמעשה המצוה של הקרוב אצל משה ושל מי שאינו קרוב אצלו שוים הם, ובה נעלמת מאיתנו דרך הגאולה, שזהו כענין מה שטענו אותם מישראל שלא לילך אחר משה ובה לא יצאו סוף דבר ממצרים, והיה זה מתוך שסברו וחשבו ששוים הם כולם באותה מדרגה וכל העדה כולם קדושים. ושורש הדבר היא מידת גאווה הטמונה בלב האדם, שמחמתה אינו מבחין ומתבונן שזוהי מצוה הנעשית מתוך מוחין שהם כענין החמץ והגאות, וזוהי לעומתה מצוה הנעשית כענין המצה ומתוך שפלות גדול מאד, והוא מה שאמר רשב"י שם בזה פנחס (בדף רנב ע"א) שהחילוק בין האות ח' שבתיבת 'חמץ' לאות ה' שבתיבת 'מצה' הוא 'חוטא זעירא קנימא', שהוא חוט דק מאד, והיא סוד האות ו' והדעת שמצד מדרגת משה רבנו, שכאשר נוספת האות ו' הו' ל'מצה' נעשה ממנה 'מצוה', כמו שאמר רבי חייא בזה ויצא (בדף קנז ע"א), ובחילוק הדק הזה יכולים לטעות ולהשאר במצרים, ומאידיך יכולים להשיג להיות כולו קודש לה' ב"ה, וכענין 'לי לשמי' וקרבת התודה, ולצאת מכל המצרים ולזכות לגאולה שלמה.

סדר לבישת בגדים

בשולחן הטהור (סימן ב אות א) שעל אף שלא נזכר שם גם שלא יפשטם יחד, מכל מקום יש להחמיר בזה, וכן כתב במנחת אהרן (כלל כב אות יב). וטוב להיזהר בזה ככל האפשר, אבל אין חובה להקפיד בזה מאחר וזה לא נזכר בפירוש בדברי רבנו האר"י.

עם סגולה

סגולות ועצות ייחודיות שנלקטו מתוך שיעורי רבנו שליט"א
לכתחילה שלא לפשוט שני בגדים ביחד, כי בשער הכוונות (דף ב ע"ב) נזכר שלא ילבש אדם שני מלבושים יחד, וכתב הרה"ק מקאמרנא

תפלה לשלמה

מתוך הספר "תפלה לשלמה" לרבנו שליט"א

פניני דוד

יסודות ואבני הרך
מתורת מו"ר שליט"א

עד כמה צריך אברך להשקיע מזמנו לזיכוי הרבים?

רבנו הזכיר מה שכתב הגאון רבי משה פיינשטיין בשאלות ותשובות אגרות משה אבן העזר חלק ד' סימן כ"ו אות ד' שכשם שיש דין מעשר כספים, כמו שאמרו במסכת תענית דף ט' עמוד א' שהמעשר מתעשר, כן הדין גם ביזכוי הרבים בזמן, שצריך לעשר מזמנו ולזכות בו את הרבים, והמעשר בזמנו יתעשר בזמנו ויתן לו ה' יתברך סייעתא דשמיא בענייניו ובלמודיו. ועל כל תלמיד חכם מוטל לקבוע זמן למסור שיעור לחזק ולזכות הרבים, ומי שלא חננו ה' בכושר דיבור יתעסק בכתבת ספרים לרבים, ועל כל פנים יקפיד לתת מעשר מזמנו לציבור.

מהי צדקה אמיתית?

רבנו הזכיר שצדקה אמיתית היא צדקה שתשמש כראוי את הנצרך, שבה בודאי תתקיים מצות הצדקה, וכמו שכתב הרשב"א בתשובותיו חלק א' סימן י"ח בשם ר"י אבן פלט שמה שלא תיקנו חז"ל ברכה למצוות הצדקה הוא מפני שחכמים תיקנו ברכות רק על דבר שאחר הברכה בהכרח תתקיים המצווה בעשיית האדם, אבל בצדקה אין הכרח שתתקיים המצווה, כי אם לא ישתמש העני בצדקה לצרכו לא תתקיים המצווה. ולכן טוב להקפיד לתת לעני כסף דוקא, שיהיה יכול להשתמש בה איך שירצה, ולא לתת לו איזה חפץ מסוים שאולי לא יהיה לו צורך בו ולא תתקיים מצוות הצדקה. והוסיף רבנו שצדקה מעלת הצדקה היא כאשר נותן אדם לחברו צדקה עד שמוציאו מגדר עני, וזהו כענין מה שאמר דוד המלך ע"ה בתהלים במזמור קי"ג "מקימי מעפר דל, מאשפות ירים אביון, להושיב... עם נדיבי עמו", שהופך העני לנדיב שיכול לתת בעצמו לאחרים. ולכן מי שיש לו סכום גדול שיכול להוציא חברו ממדרגת עני, עדיף ליתן לו כל הסכום מאשר לחלק לכמה עניים, שיקבל אז כל אחד חלק קטן וישאר עדיין בגדר עני. ומכל מקום כאשר אין הסכום מספיק להקים העני לגמרי מעוניו, עדיף לחלק סכום קטן לכמה עניים ולא סכום גדול לעני אחד, וכמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשנה באבות פרק ג' משנה ט"ו.

לקבל את שפע הארת הגאולה

רבנו של עולם, אבי אב הרחמן. זכני ברחמיך להתקרב לצדיקים אמתיים, ואזכה לתקון הנפש ותקון הגוף, שתאיר ותמשיך עלי דעת נכונה ומתקנת לידע איך להתנהג בזה העולם ולהנצל בו מכל טעות ומכשול ולא אטעה חלילה, ותתקן את נפשי רוחי ונשמתי חיתי ויחידתי, ותמשיך רפואה שלמה לרמ"ח (אשה תאמר: לרנ"ב) אברי ושס"ה גידים. אגא זכני ברחמיך הרבים וחסדיך העצומים לקבל את אורם של מתיהו כהן גדול השמונאי ובניו, ומרדכי היהודי, ומשה רבנו בן עמרם ויוכבד, ותגן עלי זכותם וכחם שאזכה לקבל את אור ימי החנפה ופורים ופסח בהם מאירה הארת הגאולה השלמה, ובה תקים בי ברחמיך הגדולים וחסדיך העצומים מה שכתוב "וברחמים גדלים אקבצך", ותקבצני מכל המקומות שנדחת לטום, ואל ידח ממך תתברך נדח, ותזכני לתקון כל רמ"ח (אשה תאמר: רנ"ב) אברי ושס"ה גידים, באפן שאזכה לתקון נצחי אמתים ושלם.

רבנו של עולם, אב הרחמים והסליחות. הלא אתה לבדך יודע כמה נתרחקנו ממך בזה הגלות המר והנמרה, וכמה צריכים אנו להנצל מקלפתו של פרעה הרשע, ושל המן הרשע ושל אנטיוכוס הרשע, אגא הצילנו ברחמיך הרבים מקלפותיהם הטמאות, ואל תתן להם לטמא נפשנו, ולהחשיך מחננו ודעתנו, ולהכביד על הגלות מעל גופנו, וזכנו ברחמיך וחסדיך להיות זכים וברורים, נקיים וטהורים, באפן שזוכה מהרה בימינו לגאולה השלמה, ולבנין בית מקדשנו ותפארתנו, ואתה יתברך לבדך מלכנו בראשנו. אמן נצח סלה ועד.

חמץ לבוהק, ופעם אחת בבדיקת החמץ ראה שאין בה המטפחת עם המטבעות, ומיד חשדו בני הבית במשמש מאיר אנשיל שנשא אשה באותה שנה ופתח חנות והצליח בה, והיה נשמע שהוא מתעשר והולך, ועל אף שבתחילה לא רצה הצדיק לחשוד בו, לבל ישל חלילה בחשד בכשרים, לאחר שהפצירו בו בני ביתו רבות הלך וברר איתו אמתת הדברים, וכאשר ראה מאיר אנשיל כך, לא היסס, ומיד הודה שהוא שלקח המעות, וביקש שיתן לו הצדיק ארכת זמן שיהיה יכול להשיג המעות ויחזיר הכל, והתנצל מאד וביקש את סליחת רבו בבושה גדולה. ובאמת היתה משרתת נכריה שבאה לעזור לרבנית לנקות הבית לפסח, והיא שגגה המעות והביאה אותם לבעלה הגוי, וחיכה בעלה מעט שישתכח הדבר, ולאחר זמן החל ליהנות מהמעות, והלך לבית המרזח וקנה משקה לרוב ושילם בעין יפה, וכך כאשר ראה בעל בית המרזח שחוזר הדבר על עצמו לילה אחד לילה, חשד בו שהוא גונב הכסף, וחקר אותו בעת שכרונו על מקור הכסף, וסיפר לו הנכרי כל המעשה ואף אמר לו היכן טמן הכסף, ואכן נמצא כדבריו, ותפסוהו המשטרה. ושלחו השוטרים לשאול את הצדיק אם נגנבו לו מעות, והתברר שאכן מעידים כל הסימנים על אמיתת הדברים, והחזירו לו מעותיו. ומיד קרא הרב למשרתו ושאלו מדוע העמיד פנים שהוא הגנב, והשיב מאיר אנשיל בתמימותו, שכאשר ראיתי את מורי ורבי מצטער מהגניבה, רציתי לפייס דעתו ולשמחו, והעדפתי בעבור זה לסבול חשד זה על צווארי, וכאשר שמע הרב כך, החזיר לו תיכף כל כספו, וברך אותו שבזכות האמונת חכמים המופלאה שלו, יצליח ויעלה מעלה מעלה בעשירות מופלגת הוא וזרעו אחריו לדורי דורות, והוא היה אבי משפחת רוטשילד המפורסמת.

סיפור לשלחן שבת

סיפור פעם רבנו הגאון הינוקא מעשה נפלא ממעלת אמונת חכמים, שעל ידה יכול האדם לבוא לעושר גדול. שבמגירת שולחנו האישית של רבנו צבי הירש מטשורטקוב, אבי רבנו שמעלקא מניקלשבורג ורבנו פנחס מפרנקפורט בעל ההפלאה, היו מונחים חמש מאות אדומים שהיו מיועדים כנדוניא לבתו, והוא היה פותח המגירה רק לבילי בדיקת